

УДК 7.012:001.891

СИМВОЛИ ТА АТРИБУТИ МОРЯ В КОЛЕКЦІЯХ ТА БРЕНДАХ: КУЛЬТУРНІ ПРАКТИКИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

Вакарчук Катерина

Стаття присвячена дослідженню сучасних практик візуальної культури на прикладі моди (у вузькому значенні одягу). Одним із розповсюджених модних трендів є морський, що з'явився ще в середині XVIII століття як уніформа, але і досі не втратив своєї актуальності як елемент повсякденного стилю. Морський стиль не обмежується образом моряка. До його елементів відносять усе: хвилі, рибальські символи, кораблі та їх частини, мушлі, кольори блакитних, білих, жовтих та червоних відтінків тощо. Кожен із них кодує в собі певний зміст в контексті культури. В статті досліджується семіотика окремих класичних символів морської тематики. На цьогорічному модному показі весна-літо повернення морського тренду обумовили Versace, Burberry, Balenciaga, Lanvin, Missoni та інші. Головним завданням стало звернення уваги до забруднення Світового океану. У тексті наводяться приклади інтерпретації модних трендів 2021 року українськими дизайнерами.

Ключові слова: візуальні дослідження, мода, морський стиль, семіотика, сучасна культура, українські бренди.

У сучасному світі смисли транслуються не тільки вербально та текстом, але й візуально, що стало головною відмінністю XXI століття – наша культура переповнена візуальними образами, вони стали її основними рушійними компонентами. Зображення передають інформацію, приносять задоволення чи невдоволення, впливають на нашу свідомість. Надлишок зображень перетворюється на безперервний дематеріалізований потік, і виникла необхідність їх систематизації, аналізу та окремого дослідження.

В науці відбувся так званий «візуальний поворот» (Visual Turn), тобто перехід на дослідження візуальності. Він формує нове міждисциплінарне поле досліджень та ставить нові питання перед представниками традиційних академічних дисциплін. Розвиваються такі нові галузі науки як історія ментальності, історія повсякденності, моди, матеріальної культури тощо. Підвищується важливість зображення як історичного джерела, а також змінюється уявлення про значення візуального для людей минулого, тобто спроба це значення реконструювати, написати історію візуальної культури. Об'єкти візуального досвіду історики починають розглядати не як допоміжні та ілюстративні відносно текстових, а як самодостатні свідчення [Беззубова, 2016].

Протягом останніх десятиліть неодноразово порушувалося питання необхідності комплексного вивчення візуальної культури як спеціального предмета. Проте теоретики не змогли дійти порозуміння щодо нового напрямку, і повноцінної дисципліни не виникло. Але виділяються візуальні студії (Visual Studies) як напрям досліджень історичного, соціологічного, культурологічного, політологічного та психологічного характеру.

Під візуальною культурою розуміють широкий спектр феноменів: грамотне візуальне сприйняття, коди, види візуальної комунікації, медіакультура та інші.

Отже, це аспект культури, виражений у візуальних образах та одночасно академічне міждисциплінарне поле досліджень в сфері культурології, філософії, антропології, мистецтвознавства, психоаналізу тощо.

Сьогодні прийнято говорити не тільки про концепцію «візуального повороту», але і про «пикторіальний поворот» (Pictorial Turn) та «іконічний поворот» (Iconic Turn) (хоча термін «візуальний поворот» є найширшим і найпоширенішим).

«Пикторіальний поворот» розвивав У. Дж. Т. Мітчелл [Mitchell, 1992]. Слово «поворот» мало вказувати на початок нової доби. На відміну від своїх попередників, які підкреслювали тісний взаємозв'язок між текстом та зображенням, він запропонував розглядати їх як рівнозначні категорії, що можуть боротися між собою за право панування.

Поняття «іконічний поворот» запропоновано мистецтвознавцем Г. Бемом [Boehm, 1994]. Головним питанням для нього було співвідношення образу та його матеріального носія.

Дослідження візуальної культури проводили Д. Бергер [Berger, 1972] та Л. Малві [Mulvey, 1975]. Велику роль у вивченні візуальності мають роботи дослідників В. Беньяміна, Ж. Бодрійяра, М. Фуко, Ж. Дерріда, С. Гола.

На семіотичному понятті репрезентації будували свої теорії візуальної культури Н. Брайсен, М. Е. Холлі, К. Моксі [Bryson N., Holly M. A., Moxey, 1994].

Візуальні студії досліджували не тільки сфери мистецтва та ті, що з'явилися та з технічним прогресом (Інтернет, телебачення тощо), але і моду. Її становлення як масового рушія культури теж пов'язане з появою нових способів комунікації, розвитком технічної цивілізації, зміні форм закріплення культурного досвіду. Мода може і має бути досліджена як система рухливих та мінливих візуальних кодів.

Дослідженням моди в аспекті візуальної культури присвячені роботи А. В. Коневої [Конева, 2012], Г. Ернера [Эрнер, 2008], та Т. Г. Мальцевої [Мальцева, 2012].

Морські символи як елементи одягу розглядали О. Колосниченко, І. Гайова, Н. Кудрявцева, О. Колесник [Колосниченко, 2021].

Мета цієї роботи – дослідити генезис та еволюцію морського стилю і його символи, порівняти рішення сучасних українських дизайнерів зі світовими тенденціями та брендами.

У кожному культурному епоху одяг транслював певну інформацію, уявлення, смисли. Це пов'язано з тим, що мода постачає людям коди, на основі яких вони створюють і репрезентують свою ідентичність, імідж. Виступаючи інструментом ідентифікації та створюючи нарратив, вона оперує візуальними засобами.

В основі модного образу лежать певні візуальні коди (стиль, форми, кольори, атрибути), які змінюються в залежності від сезону. Одним із стилів, що таким чином постійно повертається в моду є морський.

«Nautical style», або морський стиль з'явився як офіційна військово-морська англійська уніформа в середині XVIII століття. Спочатку це був просто одяг людей, чия професія була пов'язана з морем. Він мав надавати захист, забезпечувати ергономічність та мобільність.

Батьківщиною стилю як тренду вважається Великобританія, а започаткувала його в XIX столітті королева Вікторія, вдягнувши свого сина принца Уельського

Альбера-Едварда в костюм моряка, як знак гордості британським флотом. Населення підхопило ідею та почало носити одяг зовні схожий на морську форму.

Власне моряцька уніформа продовжувала розвиватися протягом XIX століття з використанням матроського коміра і чорної хустки, що імітували широкі коміриці і чорну краватку одягу, яку носили джентльмени модних тенденцій. Моряки зберегли різновиди синьої куртки довжиною до талії та білих штанів, тоді як офіцери носили оздоблене золоченням пальто, коротке спереду та подовжене ззаду. Капелюхи виготовляли з клейонки (технологічно бавовна або льон просочувалися кип'яченою лляною олією). Вона також використовувалася в штанах-нагрудниках і куртках жовтого кольору, який служив сигнальним елементом у разі потрапляння людини за борт. [Колосниченко, 2021].

В 30-х роках XX століття Коко Шанель здійснила «модний переворот». З'явився «стиль Шанель», ознакою якого є зокрема морська тематика. У часи Другої світової війни та повоєнний період тенденція носіння морського стилю знизилася, але з настанням 50-х років такі провідні будинки мод як Діор, Шанель, Вів'єн Вествуд, Ів Сен-Лоран щороку представляють Курортні колекції Resort [Mia Pas, n.d.]. Головна мета такого вбрання – забезпечувати зручність під час відпочинку.

Основу стилю складають три базові кольори – синій, білий, червоний та додаткові – золотий, чорний, коричневий.

До інших характеристик відносять:

1. відсутність квіткових візерунків;
2. смуги (широкі чи тонкі, діагональні, горизонтальні чи вертикальні, поздовжні та поперечні);
3. монохромність;
4. тематичні аксесуари, плетені сумки, шопери, головні убори (капелюх, хустка, берет);
5. зручне текстильне або замшеве взуття (сандали, еспадрільї, балетки);
6. вільний силует.

Використовують такі тканини як трикотаж, бавовна, віскоза, льон, джинс, шовк, шифон. Верхню частину модного образу може скласти легка сорочка, лонгслів, блузка, кроп-топ, одностонна футболка, тільник, сукня, приталений піджак, пальто з круглими золотими гудзиками, з відкладним або коміром-стійкою. Низ – вільні або звужені брюки, кльош, шорти, кюлоти, штани з лампасами, укорочені блакитні джинси, спідниці.

Сучасний вигляд морського стилю представлений найрізноманітнішими формами, кольорами, аксесуарними елементами та зокрема символами (хвилі, раковини, морські жителі, якір, човни тощо).

Як і у будь-якого знаку, іконічні коди об'єктів морської тематики перемикаються у нашому сприйнятті на символічні. В залежності від контексту кожен із них кодує в собі певний зміст. Для того, щоб повноцінно освоїти візуальну культуру потрібно вміти аналізувати та інтерпретувати її знакові системи.

В різних культурах елементи морського стилю сприймаються неоднозначно. Наприклад, риба – один із найпоширеніших і багатоманітних символів. Цей знак був відомий у Стародавньому Єгипті, в кельтській, індійській, месопотамській, бірманській, перській культурах, мистецтві східних слов'ян. Під ним розуміли

зародження життя, водну стихію, Луну, багатство. Її зображення часто зустрічається в ювелірних виробках Центральної Азії, і вона символізувала родючість та плодovitість. Відомо, що золоту фігурку рибки носили як амулет [Настюк, n.d.].

Із ранньохристиянського катакомбного мистецтва III – VI століття н.е. відомо, що вона використовувалася першими християнами, переслідуваними римлянами, для упізнання єдиновірців. Грецьке «Ιχθύς» («риба») стало акронімом фрази: «Ιησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτῆρ», яка перекладається як «Ісус Христос Божий Син Спаситель». З поширенням релігії серед її сюжетів риба почала набувати додаткових характерних значень. Вона означала піст, таїнства хрещення, Євхаристію. Три риби, переплетені між собою або з однією головою – Трійцю. В сюжеті про пророка Іона, якого проковтнула велика риба і повернула через три дні неушкодженим, вона символізує воскресіння [Настюк, n.d.]. Тобто цей поширений знак став обов'язковим атрибутом християнства.

Крім того, риба як позитивний символ закріпилася і в інших культурах. Вона мала великий вплив на східні вчення та вірування: у буддизмі означає свободу від мирських бажань та прихильності, а в індуїзмі була одним із аватарів Вішну [Kemmerer, 2011].

З релігійною символікою пов'язана також мушля, яку в мистецтві можна зустріти в сюжетах хрещення Христа або як атрибут апостола Іакова, що доводить її зв'язок з християнством.

В індуїстській традиції вона – атрибут Вішну. Р. Бір зазначає: «Ранній індуїзм розділяв раковини за статевою приналежністю: круглі раковини з більш товстими стінками вважалися чоловічими, або пуруша, а невеликі раковини з тоншими стінками вважалися жіночими, або шанкхіні. Чотирьохчленний індуїстський поділ на касту також застосовувався до раковин: гладкі білі раковини представляли касту священнослужителів, або брахманів, червоні раковини – касту воїнів, або кшатрійів, жовті раковини – касту торговців, або вайш'тв, і нескраві сірі раковини представляли касту різноробів, або шудр» [Бир, 2013]. Тобто мушлі пов'язані не тільки зі святим та божественним, а ще зі сприйняттям людських ієрархій, ідентифікацією в суспільстві.

Мушля вважається одним із восьми сприятливих символів буддизму, її звук відганяє злих духів [Есимова, 2018].

Аналізуючи наступний елемент морського стилю, А. В. Окороков та А. В. Кулагін роблять висновки, що якір із найдавніших часів вважався священним, оскільки використовувався в храмових ритуалах фінікійців, сирійців, етрусків, греків та єгиптян. У єгипетському мистецтві він був символом світобудови та перетину чоловічого і жіночого начал [Окороков, Кулагін, 2016].

Якір (як і весло, вітрило, тризуб Нептуна) означає у греків мореплавання, морську торгівлю, удачу в морських походах. А у римлян радість та веселість. Як християнський символ, він був евфемізмом розп'яття. Хоча в сукупності з іншими знаками мав інший зміст – дві риби і якір на шлюбних кільцях символізували душі подружжя і таїнство шлюбу, причому якір уособлював собою хрест. Загалом же він символ спасіння, віри та надії [Окороков, Кулагін, 2016].

Позитивне значення має морська зірка – вона пов'язана з уявленням про чисте кохання, лідерство [Герасимова, Волкова, 2017], а також Богородицею (Maria Stella

Maris).

Традиційним символом християнської церкви є корабель. В епоху Відродження держава уподібнювалася кораблю, а правитель – керманічу [Макарова, 2018]. Аналогія з Ноєвим ковчегом – спасіння.

Такі якості як вірність, хоробрість, благополуччя та мудрість символізує морський коник в китайській традиції [Тао, 2019].

Отже, морська символіка закріпилася в багатьох культурах, відбиваючись у релігійних сюжетах і суспільних системах та формуючи навколо себе характерні асоціації. Проте сучасні бренди звертаються до неї радше в десакралізованому значенні, орієнтуючись в першу чергу на естетику, а не давні смисли.

Індустрія української моди молода, бо почала розвиватися з часів проголошення незалежності, тобто ще знаходиться на етапі свого становлення. Але за ці роки з'явилося багато брендів, що продають свої колекції вже по всьому світу. У своїх роботах вони намагаються поєднувати сучасні світові модні тенденції із українськими національними особливостями.

Цьогорічний модний показ весна-літо був присвячений темі привернення уваги до забруднення Світового океану. Модними будинками були представлені плаття зі стилізацію морських істот, сумочки у вигляді мушлі або перлини, намиста з каміння, сережки-зірки та головний тренд літа – одяг-сітка (fishnet). Деякі українські дизайнери не проігнорували цю екологічну акцію і також запропонували свою інтерпретацію тренду для підтримки руху.

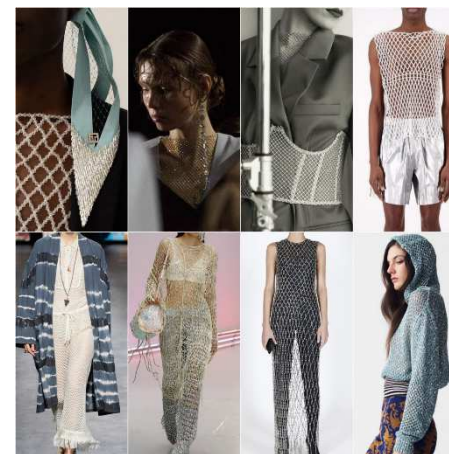
Класичні смугасті образи створив Андре Тан та бренд Article Blazers, що спеціалізується на жакетах та жилетах. Розбавляє костюм аксесуар – намисто у

вигляді ланцюга.

1. Смугастий одяг від Андре Тана (перші три); Article Blazers, 2021.

Сплетений вручну з бісеру та перлин топ представлений брендом українського дизайнера Артема Клімчука, відомого тим, він що реалізує свої роботи у сфері свідомої моди та відповідального споживання. Його бренд створює лімітований одяг в традиційній вишивці, аплікації та ручних в'язальних техніках, зосереджуючись на ексклюзивності та якості. Анна Арутюнова продемонструвала корсет-сітку з блискучими кристалами на подвійному блейзері та боді з довгим рукавом. На

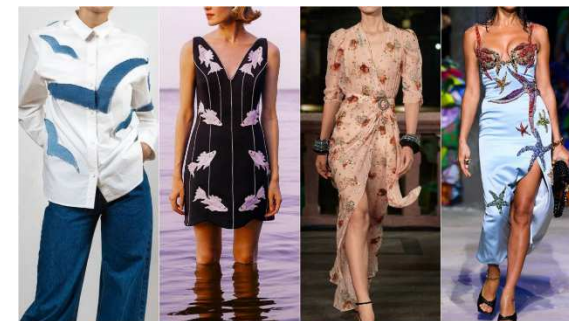

відміну від європейських колег, які акцентували свою увагу на платтях, туніках та кофтах, наші дизайнери зосередились на створенні невеликих речей з кристалльними деталями та індивідуальним підходом.

2. Одяг-сітка від Artem Klimchuk, Arutiunova (верхній ряд);

Dior, Acne Studios. Balenciaga, Missoni (нижній ряд), 2021.

І зарубіжні, і українські дизайнери підтримали ідею стилізації морських

мешканців тварин на вбранні.

3. Стилізація тварин від Ksenia Schnaider, Darja Donezz; Lanvin, Versace, 2021.

Є і вбрання стилізовані під луску риби. Ручна робота, нейлоновий топ, належить вже згаданому бренду Артема Клімчука. Як і образ Росо Rabanne, він

блискучий, яскравий та оригінальний.

4. Нейлоновий топ від Artem Klimchuk; Образ від Raso Rabanne, 2021.

Світові бренди запропонували аксесуарами великі сережки та намисто у вигляді мушель та зірок, маленькі сумки у вигляді морських жителів чи перл, серед головних уборів різноманітні панамы та солом'яні капелюхи.

Українськими дизайнерами були представлені інші варіанти. Kachorovska випустила сумку з ланцюгом, а Ruslan Baginskiy продемонстрував варіації

морського та солом'яного капелюха.

5. Сумка з ланцюгом від Kachorovska; варіації морського та солом'яного капелюха від Ruslan Baginskiy, 2021.

Як відомо, дизайнер часто надихається головними уборами минулих історичних епох, і одна з місій бренду – показати актуальну інтерпретацію. Капелюхи прикрашені перлинними нитками та різноманітними ланцюжками, які знімаються і трансформуються в намисто чи браслет [Vogue.ua, 2021].

Висновки: Візуальна культура це великий пласт для досліджень, що відкриває широкий спектр невирішених проблем і перспектив подальшого розвитку, враховуючи відсутність сталості у сучасному світі. Її компоненти вже вкоренилися та стали рушіями нашої повсякденності, важливою культурною практикою в цьому сенсі є зокрема мода. Вона є сукупністю візуальних способів здійснення творчості у конкретному об'єкті. Вивчення її еволюції дозволяє виявити основні тенденції, які час від часу повторюються. Їх у свою чергу потрібно знати, щоб уміти оперувати

модними нормативами та кодами побудови іміджу, формування ідентичності, які включені в контекст її функціонування в культурі.

Морський стиль є найпопулярнішим, оскільки вже став сезонною класикою, для нього характерні специфічні символи. Вони багаті на різні смисли, які іноді суперечать один одному. Переважно ці знаки пов'язані з релігійною, зокрема християнською символікою. Використання цих елементів в морському стилі сьогодні скоріше обумовлено самою естетикою асоціативного ряду, що виникає на основі уявлень про море та курорт.

Порівнявши образи українських та світових брендів, стає зрозуміло, що наші дизайнери звертаються як до класичних підходів інтерпретації морського стилю, так і цьогорічних трендів. Вони вдало їх впроваджують, одночасно поєднуючи з власними креативними ідеями та характерними особливостями своїх брендів, а отже успішно інтегруються у простір світової моди.

Список літератури

1. Беззубова О. В. Понятие «поворота» в современных исследованиях визуальной культуры. Альманах современной науки и образования. Тамбов: Грамота, 2016. № 4 (106). С. 14-17. URL: https://www.gramota.net/articles/issn_1993-5552_2016_4_02.pdf. (дата звернення: 29.11.2021).
2. Бир Р. Тибетские буддийские символы. Справочник. Пер. с англ. Л. Бубенковой. М.: Ориенталия, 2013. 336 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1683500/>. (дата звернення: 02.12.2021).
3. Герасимова А. А., Волкова К. О. Актуальность использования морского стиля при проектировании современных ювелирных украшений. 2017. DOI: 10.21893/2415-7538.2016-05-1-040.
4. Эрнер, Г. Жертвы моды? Как создают моду, почему ей следуют. СПб., 2008.
5. Есипова М. В. Уникальный образ Гаруды-«музыканта» в японской буддийской иконографии. Японские исследования 2018, №3. DOI: 10.24411/2500-2872-2018-10017. (дата звернення: 02.12.2021).
6. Ковалевська О. Візуальні студії в системі сучасного соціогуманітарного знання. Історіографічні дослідження в Україні. 2016. Вип. 26. С. 208. URL: http://resource.history.org.ua/publ/ldvu_2016_26_11. (дата звернення: 02.12.2021).
7. Колосниченко Е., Гаевая И., Кудрявцева Н, Колесник О. Исследование актуальности использования морских мотивов при создании современной коллекции одежды. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-447-450.pdf. (дата звернення: 02.12.2021).
8. Конева А. В. Визуальные практики моды. URL: http://vestnik.yspu.org/releases/2012_3g/49.pdf. (дата звернення: 02.12.2021).
9. Макарова Н. И. Роль книг эмблем в культуре Позднего Возрождения и начала Нового времени. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-knig-emblem-v-kulture-pozdnego-vozhzhdeniya-i-nachala-novogo-vremeni>. (дата звернення: 02.12.2021).

10. Мальцева Т. Г. Визуальная культура одежды как содержательный аспект социальной жизни. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vizualnaya-kultura-odezhdy-kak-soderzhatelnyy-aspekt-sotsialnoy-zhizni>. (дата звернення: 02.12.2021).
11. Настюк Е. Рыба: вечно живой символ. URL: https://artchive.ru/encyclopedia/30~The_fish_in_art. (дата звернення : 02.12.2021).
12. Огороков А. В., Кулагин А. В. Корабельный якорь как древний символ веры и надежды. URL: http://cr-journal.ru/rus/journals/369.html&j_id=26. (дата звернення: 02.12.2021).
13. Тао М. Символические знаки «вэньшуо» в китайской классической архитектуре на примере запретного города. Культура и экология — основы устойчивого развития России. Зеленый мост через поколения. Часть 1: материалы международного форума (Екатеринбург, 12-15 апреля 2019 г.). Екатеринбург: УрФУ, 2019. С. 314-317. URL: <http://hdl.handle.net/10995/80149>. (дата звернення: 02.12.2021).
14. Berger J. Ways of Seeing. Penguin Books Ltd, 1972.
15. Boehm G. Die Wiederkehr der Bilder. Was ist ein Bild. München: Wilhelm Fink Verlag, 1994. S. 11-38
16. Bryson N., Holly M. A., Moxey K. Visual Culture: Images and Interpretations. Wesleyan University Press, 1994.
17. Kemmerer L. Animals and World Religions. Oxford University Press, 2011. P. 78.
18. Mia Pas. Nautical Style Fashion. URL: <https://www.nothingtowear.com.ua/trends/nautical-style/>. (дата звернення: 29.11.2021).
19. Mitchell W. J. T. The Pictorial Turn. ArtForum, 1992. March. P. 89-94.
20. Mulvey L. Visual Pleasure and Narrative Cinema. Screen, 1975. P. 6-18. <https://doi.org/10.1093/screen/16.3.6>. (дата звернення: 29.11.2021).
21. Vogue.ua. Украинский бренд Ruslan Baginskiy представил летнюю коллекцию. URL: <https://vogue.ua/article/fashion/brend/ukrainskiy-brend-ruslan-baginskiy-predstavil-novyyu-letniy-proekt.html>. (дата звернення: 02.12.2021)

Vakarchuk Kateryna

SYMBOLS AND ATTRIBUTES OF THE SEA IN COLLECTIONS AND BRANDS: CULTURAL PRACTICES OF VISUALIZATION OF CONTEMPORARY CULTURE

The article is devoted to the study of contemporary practices of visual culture on the example of fashion (in the narrow sense of clothing). One of the most common fashion trends is the nautical style, which appeared in the middle of the XVIII century as a uniform, but still has not lost its relevance as an element of everyday style. Nautical style is not limited to the image of a sailor. Its elements include everything: shells, waves, ships

and their parts, fishing symbols, colors of blue, white, yellow and red shades and more. Each of them encodes a certain meaning in the context of culture. The article examines the semiotics of some classical symbols of maritime themes (fish, shell, anchor, starfish, seahorse, ship). Versace, Burberry, Balenciaga, Lanvin, Missoni and others determined the return of the marine trend at this year's spring-summer fashion show. The main task was to draw attention to the pollution of the oceans. The text provides examples of interpretation of fashion trends in 2021 by Ukrainian designers. The article highlights the basic concepts of visual culture and aims to analyze current trends in fashion in the context of visual turn and improving the understanding of visual components.

Keywords: *visual studies, fashion, nautical style, semiotics, contemporary culture, Ukrainian brands.*

References

1. Bezzubova O. V. (2016) The concept of "turn" in contemporary studies of visual culture. Almanac of modern science and education. Tambov: Gramota. No. 4 (106). P. 14-17. URL: https://www.gramota.net/articles/issn_1993-5552_2016_4_02.pdf.
2. Beer R. (2013) The handbook of Tibetan Buddhist symbols. Transl. from English L. Bubenkova. Moscow: Oriyentaliya. 336 p. URL: <https://www.twirpx.com/file/1683500/>.
3. Erner G. (2008) Victims of Fashion? How fashion is created, why it is followed. Saint Petersburg.
4. Esipova M. V. (2018) The unique image of Garuda as a "musician" in Japanese Buddhist iconography. Japanese Studies 2018, no. 3. DOI: 10.24411/2500-2872-2018-10017.
5. Gerasimova A. A., Volkova K. O. (2017) Actuality of using of marine style at designing modern jewelry ornaments. DOI: 10.21893/2415-7538.2016-05-1-040.
6. Kovalevska O. (2016) Visual studies in the system of modern socio-humanitarian knowledge. Historiographical research in Ukraine. Issue 26. P. 208. URL: http://resource.history.org.ua/publ/Idvu_2016_26_11.
7. Kolosnichenko E., Gaevaya I., Kudryavtseva N, Kolesnik O. (2021) A study of the relevance of the use of marine motifs in creating a modern collection of clothing. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-447-450.pdf.
8. Koneva A. V. (2012) Visual practice of fashion. URL: http://vestnik.yspu.org/releases/2012_3g/49.pdf.
9. Makarova N. I. (2018) The role of books of emblems in the culture of the Late Renaissance and the beginning of the New Age. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-knig-emblem-v-kulture-pozdnego-vozhrozhdeniya-i-nachala-novogo-vremeni>.
10. Maltseva T. G. (2012) Visual culture of clothing as a meaningful aspect of social life. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vizualnaya-kultura-odezhdy-kak-soderzhatelnyy-aspekt-sotsialnoy-zhizni>.
11. Nastyuk E. Fish: an eternally living symbol. URL: https://artchive.ru/encyclopedia/30~The_fish_in_art.

12. Okorokov A. V., Kulagin A. V. (2016) Ship anchor as an ancient symbol of faith and hope. URL: http://cr-journal.ru/rus/journals/369.html&j_id=26.
13. Tao M. (2019) Symbolic signs "wenshuo" in Chinese classical architecture on the example of the forbidden city. Culture and ecology are the foundations of sustainable development in Russia. A green bridge across generations. Part 1: materials of the international forum (Yekaterinburg, April 12-15, 2019). Ekaterinburg: UrFU, 2019. P. 314-317. URL: <http://hdl.handle.net/10995/80149>. (date of the beast: 12/02/2021).
14. Berger J. (1972) Ways of Seeing. Penguin Books Ltd.
15. Boehm G. (1994) Die Wiederkehr der Bilder. Was ist ein Bild. München: Wilhelm Fink Verlag. P. 11-38
16. Bryson N., Holly M. A., Moxey K. (1994) Visual Culture: Images and Interpretations. Wesleyan University Press.
17. Kemmerer L. (2011). Animals and World Religions. Oxford University Press. P. 78.
18. Mia Pas. Nautical Style Fashion. URL: <https://www.nothingtowear.com.ua/trends/nautical-style/>.
19. Mitchell W. J. T. (1992) The Pictorial Turn. ArtForum. P. 89-94.
20. Mulvey L. (1975) Visual Pleasure and Narrative Cinema. Screen. P. 6-18. <https://doi.org/10.1093/scre+en/16.3.6>.

Стаття надійшла до редакції 19.12.2021